

ВОДИЧ ЗА ЗМИЈЕ СРБИЈЕ

-ОТРОВНИЦЕ И НЕОТРОВНЕ ВРСТЕ-

ЗАШТО БРИНУТИ ЗА ЗМИЈЕ?

Србију насељава 10 врста змија од чега су само 3 врсте отровнице. Иако су змије на лошем гласу као животиње које су опасне, 'зле' и бескорисне, научна истраживања показују да то није тачно. Змије имају значајну улогу у природи. Оне контролишу бројност популација врста којима се хране као што су мишеви и пацови који преносе многе заразне болести. Оне такође имају и своје предаторе (напр. једу их поједине врсте птица), те се не могу пренамножити. Уколико убијамо змије ми нарушавамо ланце исхране и равнотежу у природи што се директно негативно одражава на нашу добробит. Уколико нема змија бројност биљака се може смањити јер ће се повећати број глодара којима се змије хране. Сложени ланци исхране кроз кружење материје и енергије нам обезбеђују земљиште, храну, воду, кисеоник. Без тога не можемо живети и те ресурсе нам ништа не може заменити.

Змије прилазе људским насељима само због мишева и пацова којима се хране. Већи број змија можете срести само по завршетку зиме када излазе из својих скровишта и када се паре. Као и код осталих животиња, велике природне катастрофе попут поплава и земљотреса могу натерати змије да се повуку ка људским насељима. Уколико наиђете на змију у природи, мирно продужите јер ће она најчешће или побећи или вас игнорисати. Овај водич је написан како би вам помогао у разликовању отровница од неотровних врста. Змије су у Србији заштићене законом и њихово убијање је кажњиво. Уколико се случајно деси да се у вашем дворишту појави змија, ако је неотровна можете је сами вратити у природу а ако је отровница позовите Завод за заштиту природе.

ПОСКОК (*Vipera ammodytes*)

Препознатљив је по рогићу на врху њушке кога имају и мужјак и женка. Има вертикалне зенице и цик-цак шару. Мужјаци често имају израженију шару од женки. Бира станишта попут шибљака, шикара, камењара, мозаичних ливада и сувих храстових шума.

ШАРКА (*Vipera berus*)

Мужјаци су сиви или смеђи са тамно смеђом или црном цик-цак шаром која је испрекидана код јединки из балканских популација. Женке су смеђе или риђе са слабије израженом шаром. Ређе се срећу меланичне форме као и форме без шаре. Насељава различита станишта: низијске влажне ливаде и степе, шуме затворенијег склопа, жбунасте заједнице високопланинских ливада и пашњака. Распрострањење у Србији је расцепкано.

ШАРГАН (*Vipera ursinii*)

Живи у југозападном делу Србије и Метохији на планинским венцима динарског и скарско-пиндског планинског система. Мала змија (до 50 цм) са вертикалном зеницом и са више крупних рожних плочица на глави. Мужјаци су светло-смеђи са тамном цик-цак шаром а женке су смеђе или жуте са тамном цик-цак шаром. Отров шаргана је веома слаб и не може усмртити човека.

ШИЛАЦ (*Platyceps najadum*)

забележен је само на крајњем југу Србије, у региону Пчиње. Насељава макију, полумакију, шуме отвореног типа, камењаре, полупустиње. Предњи део тела је сиво-смеђ или маслинаст а у средњем и задњем делу тела боја прелази у светло-смеђу или риђу. Лако се препознаје по тамним мрљама оивиченим светлим прстеновима на врату.

ЕСКУЛАПОВ СМУК (*Zamenis longissimus*)

Велика и снажна змија (расте до 2м). Одрасли су најчешће маслинасте, браон, или сивкасте боје са ситним белим тачкицама. Млади личе на белоушку са црним тачкама. Насељава шуме затворенијег склопа али и сувља станишта као што су клисуре и кањони, осунчане шуме и жбуњаци, такође се може наћи у близини људских насеља и пластовима сена.

СТЕПСКИ СМУК (*Dolichopis caspius*)

Велика (преко 2м) и снажна змија..Одрасли су маслинасте или жуто-смеђе боје са светлим жутиим пругама. Млади су сиви или смеђи са тамним тачкама.Бира степска и шумо-степска станишта, термофилне шуме и ливаде.

СМУКУЉА (*Coronella austriaca*)

Релативно мала змија (око 60 цм). Браонкасте, риђе или сивкасте боје са тамним четвороугаоним мрљама. На бочним странама главе протеже се тамна пруга од носног отвора до раменог појаса. Насељава претежно сува станишта са ретком вегетацијом као што су сипари, камењари, клифови, сувље ливаде, али и разни типови шума. У јужним деловима Србије живи на влажнијим стаништима. Понекад се храни поскоком.

БЕЛОУШКА (*Natrix natrix*)

Боја је варијабилна— може бити сивкаста, маслинасто-зелена, зелено-браонкаста и црна. Препознаје се по жутиим или белим заушним мрљама. Добро плива и повремено може ловити и у води. Поред водених станишта, може се наћи у ливадама, ораницама, шумама и људским насељима. Када је нападнута, испушта секрет непријатног мириса или се опусти и избаци језик претварајући се да је мртва.

РИБАРИЦА (*Natrix tessellata*)

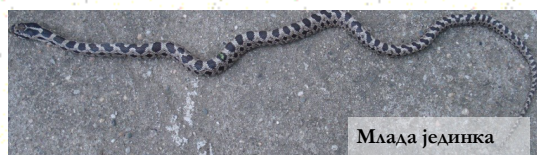
Најчешће је сивкасте, браон или зеленкасте боје и са тамним тачкама равномерно распоређеним по телу, али може бити и потпуно црна. Уско је везана за водено станиште, храни се претежно рибом. Као и белоушка, када је нападнута, испушта секрет непријатног мириса или се опусти и избаци језик претварајући се да је мртва.

ЧЕТВОРОПРУГАСТИ СМУК

(*Elaphe quatuorlineata*)

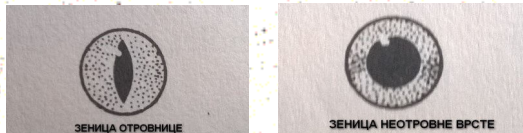
Највећа змија у Србији (преко 2 м).Одрасли су светло- или тамно-смеђи са 4 уздужне тамне пруге. Млади су бело-сивкасти са тамним мрљама. У Србији насељава крајњи југ тј. регион Пчиње.

РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ ОТРОВНИХ И НЕОТРОВНИХ ВРСТА ЗМИЈА КОЈЕ НАСЕЉАВАЈУ СРБИЈУ

Обзиром на то да змије могу бити различитих боја у зависности од јединке и упркос увреженом мишљењу да само отровнице имају шаре и ознаке, овде су набројане неке битне особине које вам могу помоћи у разликовању отровних од неотровних змија уколико вас боје или шаре збуњују. Ови примери важе само за аутохтоне врсте у Србији. Уколико путујете у иностранство набавите на време приручник за препознавање тамошњих врста змија!

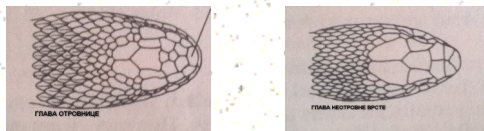
Облик зенице: Све наше отровнице имају вертикалну зеницу док неотровне имају округлу! Вертикалне зенице се у условима пригушеног осветљења могу раширити па идентификацију вршите на дневној светлости.

Лећне крљушти: Све наше отровне врсте змија имају мале лећне крљушти са гребеном, а од неотровних врста само белоушка и рибарица имају крљушти са гребеном.

Рожне плочице на темену главе: Отровнице које живе у Србији имају мале рожне плочице на темену главе док наше неотровне змије имају много крупније рожне плочице (крупније од темених плочица шарке и шаргана).

Зуби: Отровнице поседују очњаке док их неотровне змије немају!

Облик тела: Наше отровне змије имају робусно и дебље тело са релативно кратким репом у односу на неотровне змије које имају дуже и виткије тело и релативно дужи реп.

Водич је написан у оквиру пројекта: 'Поскок у Србији-мониторинг популационог статуса и конзервација'. Руководилац пројекта је Тијана Чубрић, докторант на Департману за биологију и екологију и научни истраживач-приправник на Природно-математичком факултету у Нишу. Пројекат је подржан од стране добротворне Рафорд фондације (The Rufford Foundation) из Велике Британије.

Пратите нас:

Facebook: @sacuvajmoposkoka

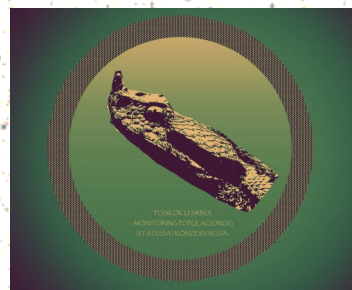
Интернет стране:

www.rufford.org/projects/tijana_Čubrić_0

www.rufford.org/projects/tijana_čubrić

You Tube: www.youtube.com/channel/UC7nesoPbgSQMkTZoXqtnwKw

Контакт e-mail: projekatposkok@gmail.com

Фотографије: Тијана Чубрић(поскок,Ескулапови смукови, млада јединка степског смука,смукуље, белоушка, рибарица),

Јелка Црнобрња Исанловић (шарган, одрасли степенски смук, шарка),

Carlo Catoni (четворопрутасти смук),

Benny Trapp (шнлан).